

4.4. ΤΟ ΙΣΛΑΜ

Σύγχρονες όψεις ισλαμικής θρησκευτικότητας

Ας παρατηρήσουμε τις εικόνες και ας συζητήσουμε με βάση αυτές: τι βλέπουμε, τι σκεφτόμαστε, τι αναρωτιόμαστε, τι γνωρίζουμε για ό,τι συμβαίνει.

Προσευχή.

Βασικές διδασκαλίες του Ισλάμ

Ας μελετήσουμε τα κείμενα και ας ανακαλύψουμε στοιχεία από την ιστορία και τον ιδρυτή του Ισλάμ, τις βασικές διδασκαλίες του Κορανίου και τους πέντε στύλους.

ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΥ

(απόσπασμα)

Αγαπημένε μου, γίνε για μένα
σαν τις φλόγες που χορεύουν με τον Έρωτα.

Πυρά μες στην πυρά...

Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

Το κερύ μου λιώνει με καημό,
κλαίει κέρνα δάκρυα.

Το φυτίλι του καίγεται –

Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

.....

Στη μαυρίλα της νύχτας
οι εραστές ξαγρυπνούν,
Μην τους μιλάτε για ύπνο.
Το μόνο που θέλουν

είναι να βρίσκονται μαζί μας –
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.
Η Ένωση είναι ένας μανιασμένος ποταμός
που χύνεται κατ' ευθείαν στη θάλασσα
Απόψε η Σελήνη δίνει φιλιά στ' αστέρια...
Ό,τι αγγίζω, ό,τι βλέπω
γίνεται φωτιά της αγάπης –
Αγαπημένε μου, αυτό γίνε για μένα.

.....
Χτύπησα την πόρτα
Εκείνου που αγκαλιάζει την αγάπη.
Άνοιξε, με είδε να στέκω εκεί
κι άρχισε να γελάει.
Με τράβηξε μέσα. –
Έλιωσα όπως η ζάχαρη,
στην αγκαλιά εκείνου του Εραστή,
εκείνου του Μάγου του Κόσμου.

Τζελαλαντίν Ρουμί (2003), *Στον κήπο του Αγαπημένου*, μτφρ. Καδιώ Κολύμβα, Αθήνα: Αρμός

Μωάμεθ: «ο προφήτης» των Αράβων

Ο Μωάμεθ γεννήθηκε το 570 μ.Χ. Λίγα είναι γνωστά για την παιδική του ηλικία. Ο πατέρας του πέθανε λίγο πριν γεννηθεί. Συγγενείς ανέλαβαν την ανατροφή του, πρώτα ο παππούς του και μετά ο θεός του. Νέος μπήκε στην υπηρεσία μιας πλούσιας χήρας, της Χαντίτζα, την οποία τελικά παντρεύτηκε. Στην οικογένειά του μεταξύ των διαφόρων θεοτήτων λάτρευαν ιδιαίτερα τον Αλλάχ. Ο ίδιος ήταν έντονα θρησκευτική φύση και συχνά απομονωνόταν για να προσευχηθεί. Έτσι, έζησε ως την ηλικία των σαράντα χρόνων. Τότε, συνέβη κάτι που άλλαξε ολόκληρη τη ζωή του. Σύμφωνα με το Κοράνιο, μια νύχτα που προσευχόταν στα βουνά εμφανίστηκε σ' αυτόν ο άγγελος Γαβριήλ, κρατώντας ένα κείμενο και τον διέταξε να το απαγγείλει. Ακολούθησαν και άλλα οράματα με τελικό αποτέλεσμα να του δημιουργηθεί η συνείδηση της προφητικής αποστολής, ότι δηλαδή ο Θεός τον κάλεσε για να μεταφέρει στους ανθρώπους την αλήθεια που θα του αποκάλυπτε.

Ο Μωάμεθ άρχισε την αποστολή αυτή, κηρύττοντας ότι ο Αλλάχ δεν είναι απλώς ένας, έστω ο υψηλότερος, μεταξύ πολλών θεών, αλλά ο μόνος υπάρχων και ότι η λατρεία οποιουδήποτε άλλου θεού αποτελούσε βλασφημία. Το πολυθεϊστικό περιβάλλον δεν μπορούσε να ανεχθεί αυτήν τη διδασκαλία και τον αντιμετώπισε με εχθρότητα. Τελικά, το 622 μ.Χ., ο Μωάμεθ εγκατέλειψε τη Μέκκα για μια άλλη πόλη, τη Μεδίνα. Το γεγονός αυτό ονομάζεται Εγίρα (Χίτζρα). Η χρονολογία 622 μ.Χ. είναι η αρχή του μουσουλμανικού ημερολογίου. Στη Μεδίνα ο Μωάμεθ έγινε δεκτός και απέκτησε μεγάλη δύναμη. Κατάργησε την ειδωλολατρία και οργάνωσε την πόλη αυτή με βάση τη νέα θρησκεία: το Ισλάμ. Έτσι, στη Μεδίνα το Ισλάμ απέκτησε για πρώτη φορά κάποια από τα βασικά του χαρακτηριστικά, όπως την ισχυρή αίσθηση της αδελφότητας μεταξύ των μελών του λόγω του κοινού πατέρα. Η αίσθηση αυτή συνέβαλε στην ανάδειξη της Μεδίνας, όπως αργότερα και όλου του Ισλάμ, σε εξαιρετική στρατιωτική δύναμη.

Όταν ο Μωάμεθ αισθάνθηκε αρκετά ισχυρός, επιτέθηκε εναντίον της Μέκκας και την κυρίευσε το 630 μ.Χ. Ο Μωάμεθ μετέτρεψε την Καάμπα σε χώρο λατρείας του Αλλάχ και έκανε την πόλη κέντρο της νέας θρησκείας. Πέθανε το 632 μ.Χ και τον διαδέχθηκε, παίρνοντας τον τίτλο του διαδόχου (χαλίφη), ο στενός σύντροφός του Αμπού-Μπαάκρ.

Η ψυχή του Ισλάμ και του αραβικού πολιτισμού

Σε μία θρησκεία που δεν έχει ιερείς, μυστήρια, ανεπτυγμένη λειτουργική ζωή, εικόνες, η οποία αποφεύγει να αποδώσει οποιαδήποτε μορφή στον Θεό, το Κοράνιο τελικά παραμένει το μόνο αισθητό σημείο της παρουσίας Του μεταξύ των ανθρώπων. Αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, είδος σαρκώσεως του θείου Λόγου. Και μόνο η απαγγελία των στίχων του οδηγεί σε κοινωνία με τον Θεό. Ο πιστός μουσουλμάνος, μέσω του αισθητού αυτού λόγου, οδεύει και συναντά τον αιώνιο λόγο του Θεού. Έτσι το Ισλάμ έγινε η κατεξοχήν θρησκεία της γραπτής αποκαλύψεως και οι οπαδοί του είναι απόλυτα προσκολλημένοι στο γράμμα του ιερού βιβλίου. Ο υπερβολικός σεβασμός εκτείνεται ακόμη και στις λέξεις του Κορανίου. Οι στίχοι του δεσπόζουν στα τεμένη, σε κάθε χώρο λατρείας, ως σύμβολα-εικονισμός αφηρημένης τέχνης του λόγου του Θεού. Η σημασία του δεν είναι απλώς λειτουργική. Για τους μουσουλμάνους μυστικούς υπήρξε η πηγή της πνευματικής ανατάσεως. Πολλοί πιστοί γνωρίζουν από στήθους κεφάλαια του Κορανίου και δεν είναι λίγοι αυτοί που αποστηθίζουν ολόκληρο το ιερό βιβλίο. Το Κοράνιο άσκησε αποφασιστική επίδραση σε ολόκληρο τον αραβικό πολιτισμό. Είναι το πρώτο γραπτό μνημείο της αραβικής και σφράγισε τη γλώσσα και τη θρησκευτική συνείδηση των Αράβων. Είναι εγχειρίδιο προσευχών, αναγνωστικό, περίληψη της ιεράς ιστορίας, βάση της ηθικής και της νομοθεσίας. Χωρίς υπερβολή, κατέστη η ψυχή του Ισλάμ.

Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας, Ισλάμ. Θρησκευολογική επισκόπηση. Δ.Ο.Λ. (ΤΟ ΒΗΜΑ), Αθήνα, 2016, σσ. 152, 158-159.

Βασικές διδασκαλίες του Κορανίου

1. Ο Θεός είναι ένας, ο Αλλάχ, και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του. Άλλοι προφήτες, όπως ο Μωυσής, ο Ιησούς κτλ. προηγήθηκαν, αλλά ο Μωάμεθ είναι ο τελευταίος και ανώτερος από όλους, γιατί σ' αυτόν δόθηκε η τελική και ολοκληρωμένη αποκάλυψη.
2. Οι άγγελοι είναι δημιουργήματα του Αλλάχ και το έργο τους είναι να εκτελούν τις εντολές του. Ένας όμως από αυτούς, ο Ιμπλīs (δηλαδή ο διάβολος) εξέπεσε. Στα όρια που του επιτρέπει ο Αλλάχ, ο Ιμπλīs και οι άγγελοι που τον ακολούθησαν στην πτώση πειράζουν τους πιστούς με διάφορους τρόπους.
3. Η ζωή και οι πράξεις των ανθρώπων προκαθορίζονται από τη βούληση τον Αλλάχ (κισμέτ), ο οποίος άλλον οδηγεί στο σωστό και άλλον αφήνει να πλανηθεί. Εντούτοις στην Τελική Κρίση ο άνθρωπος ανταμείβεται ή καταδικάζεται ως υπεύθυνος για τις πράξεις του. Ο συμβιβασμός αυτής της αντίφασης αποτέλεσε ζήτημα για τη μουσουλμανική θεολογία, η οποία προσπάθησε να το λύσει με διάφορους τρόπους.
4. Η ανταμοιβή, που συνίσταται σε μια παραδείσια ζωή με ποικίλες απολαύσεις, όσο και η καταδίκη, που συνίσταται σε φρικτά βασανιστήρια στην κόλαση, περιγράφονται πολύ ζωντανά. Ιδιαίτερα τονίζεται η απόλαυση του παραδείσου ως ανταμοιβή για το θάνατο στη μάχη κατά των απίστων. Αυτή συνέβαλε στην ανάπτυξη του πολεμικού ζήλου που χαρακτήριζε τις στρατιές του Ισλάμ στη διάρκεια της ιστορίας του.

Οι «πέντε στύλοι» του Ισλάμ

«Πέντε στύλοι», ονομάζονται τα πέντε υποχρεωτικά θρησκευτικά καθήκοντα του μουσουλμάνου πιστού. Αυτά είναι:

- 1) Η επανάληψη της φράσης «δεν υπάρχει άλλος Θεός παρά μόνο ο Αλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του». Πρόκειται για μια σύντομη ομολογία πίστης, που περιέχει τις δύο βασικότερες διδασκαλίες του Ισλάμ και προβάλλει το Μωάμεθ ως τον τελευταίο και μεγαλύτερο από τους προφήτες,

αλλά και ως πρότυπο της ισλαμικής ζωής γενικά.

2) Η προσευχή. Αυτή κατέχει κεντρική θέση στη ζωή του πιστού. Κατά γενικό κανόνα ο μουσουλμάνος πρέπει να προσεύχεται, στρεφόμενος προς την κατεύθυνση της Μέκκας πέντε φορές την ημέρα, συγκεκριμένα την ανατολή του ήλιου, το μεσημέρι, το απόγευμα, τη δύση του ήλιου και το βράδυ. Μέρα αφιερωμένη στην προσευχή είναι η Παρασκευή. Το μεσημέρι αυτής της μέρας οι πιστοί συγκεντρώνονται για να προσευχηθούν στο τζαμί, που είναι το κέντρο της κοινοτικής λατρείας. Στον τοίχο του τζαμιού που βλέπει προς τη Μέκκα υπάρχει μια ημικυκλική κόγχη που λέγεται μιχράμπ. Στραμμένος προς το μιχράμπ ο επικεφαλής λειτουργός, ο ιμάμης, απαγγέλλει τις προσευχές και προσκυνά σε δεδομένες στιγμές, ακολουθούμενος από τους πιστούς.

3) Η ελεημοσύνη των φτωχών. Αυτή τονίζεται ιδιαίτερα στο Ισλάμ. Στη διάρκεια της ιστορίας του πήρε μάλιστα τη μορφή φόρου, που αφαιρούνταν από τα εισοδήματα των πιστών. Σήμερα λίγες ισλαμικές χώρες έχουν διατηρήσει αυτό το σύστημα. Όπου αυτό έχει καταργηθεί, η ελεημοσύνη γίνεται με τη μορφή της εθελοντικής προσφοράς.

4) Η νηστεία. Αυτή γίνεται το μήνα Ραμαντάν, που, εφόσον το μουσουλμανικό ημερολόγιο είναι σεληνιακό, δεν έχει μόνιμη θέση μέσα στο έτος. Συνίσταται στην αποχή από κάθε είδους τροφή από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου.

5) Η ιερή αποδημία ή προσκύνημα στα ιερά μνημεία της Μέκκας. Λέγεται Μεγάλο Προσκύνημα ή Χατζ. Απαιτείται από όλους τους μουσουλμάνους να το πραγματοποιήσουν τουλάχιστο μία φορά στη ζωή τους.

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκείματα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σσ. 242-247.

Ευσέβεια δεν είναι μόνο να στρέφεται ανατολικά και δυτικά τα πρόσωπά σας, αλλά η ευσέβεια είναι εκείνου που πιστεύει στον ΑΛΛΑΧ και στην Έσχατη Μέρα, στους Αγγέλους και στο Βιβλίο και στους προφήτες· να δίνει από την περιουσία του, ενώ την αγαπάει, για τους συγγενείς του, και για τα ορφανά, και για τους απόρους, και για τους οδοιπόρους, και τους ζητιάνους και για την απελευθέρωση των σκλάβων.

Σούρα 2, 177

Ιστορική εξέλιξη και τάσεις του Ισλάμ

Ας μελετήσουμε σε δυάδες ή ομάδες τα παρακάτω κείμενα και, με βάση το μοτίβο «Ποιο/τι, Ποιος, Πού, Πότε, Γιατί», ας αναλύσουμε τις διαστάσεις των θεμάτων που παρουσιάζονται. Σκοπός μας είναι, στο τέλος, να παρουσιάσουμε την εξέλιξη του Ισλάμ και να εντοπίσουμε τις διαφορετικές τάσεις που ισχύουν στους κόλπους του.

Η επέκταση του Ισλάμ και το πρόβλημα της διαδοχής του Μωάμεθ – Σηίτες και Σουνίτες

Μετά το θάνατο του προφήτη, οι αραβικές στρατιές κατέκτησαν μέσα σε διάστημα τριάντα ετών μια τεράστια περιοχή, αποτελούμενη από τη Συρία, την Παλαιστίνη, το Ιράκ, την Αίγυπτο, τη Λιβύη,

την Περσία και τις περιοχές δυτικά της Κασπίας. Από τον 11ο αι. διάφοροι μουσουλμανικοί λαοί κατέκτησαν την Ινδία. Από το 14ο αι. το Ισλάμ αποκτά στο μεσογειακό χώρο δύναμη με τη δημιουργία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Διαμάχες γύρω από τη διαδοχή του Μωάμεθ άρχισαν να υπάρχουν στο Ισλάμ από πολύ νωρίς. Όταν ο τρίτος χαλίφης Ουθμάν δολοφονήθηκε, στη θέση του εξελέγη ο Αλή, που ήταν εξάδελφος και γαμπρός του Μωάμεθ. Το συγγενικό περιβάλλον του Ουθμάν αντιτάχθηκε σ' αυτήν την εκλογή. Ακολούθησε πολεμική αναμέτρηση που κατέληξε στην ήττα του Αλή. Οικτρή ήττα επίσης υπέστη αργότερα ο γιος του Χουσεΐν. Όμως, οι ακόλουθοί τους που ονομάστηκαν Σηίτες, διαμόρφωσαν μια δική τους διδασκαλία και διαφοροποιήθηκαν από τους υπόλοιπους μουσουλμάνους, οι οποίοι αποτέλεσαν τον λεγόμενο ορθόδοξο κλάδο, και ονομάστηκαν Σουνίτες. Οι Σηίτες επικράτησαν τελικά στην Περσία, το Ιράκ και το Πακιστάν. Ο υπόλοιπος μουσουλμανικός κόσμος, που αποτελεί την πλειονότητα, όπως οι Αραβες, Τούρκοι κτλ., είναι κυρίως Σουνίτες.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Σουνιτών είναι η εμμονή στο Κοράνιο, που θεωρείται θεμέλιο του Ισλάμ. Οι αποφάσεις παίρνονται με βάση την ομοφωνία της κοινότητας. Τα δύο αυτά σημεία προσφέρουν στερεότητα και συνοχή στον κλάδο. Επίσης, θεωρούν ότι η διαδοχή του Μωάμεθ δε χρειάζεται να είναι κληρονομική. Οι Σηίτες τόνισαν εξαιρετικά το πρόσωπο του Αλή, ως προφήτη μετά το Μωάμεθ. Η πίστη στην κληρονομική διαδοχή τους οδήγησε στην ιδέα ότι οι χαλίφες δεν έπρεπε να εκλέγονται. Κατ' αυτούς κάθε γενιά έχει ένα δικό της ηγέτη που προέρχεται από τον οίκο του Αλή. Ο ηγέτης (Ιμάμης), αυτός είναι ο αληθινός διάδοχος στην ηγεσία του Ισλάμ. Θεωρείται μάλιστα αλάθητος και τελικά μια ημιθεϊκή μορφή. Αυτός είναι η πηγή κάθε απόφασης και όχι η κοινότητα. Από αυτόν η αληθινή ερμηνεία του Κορανίου μεταβιβάζεται στους διαδόχους του μυστικά. Οι Σηίτες δέχονται ότι οι Ιμάμηδες υπήρξαν δώδεκα. Ο τελευταίος, ο Μουχαμάντ αλ-Μάχντι, έχει «απαχθεί» πνευματικά και «κρύβεται» κάπου, ώσπου να επιστρέψει στη γη, για να εγκαινιάσει μια εποχή ευδαιμονίας. Έτσι, ο Σηιτισμός έχει έντονο εσχατολογικό χαρακτήρα. Η ιδέα της μυστικής μεταβίβασης της αληθινής διδασκαλίας συνέβαλε στη δημιουργία πολλών σχολών μέσα στο Σηιτισμό, έτσι ώστε ο κλάδος τους να μην έχει τη συνοχή των Σουνιτών.

Ο μυστικισμός στο Ισλάμ (Σουφισμός)

Κινήματα αυστηρότητας και ασκητισμού μέσα στην ίδια την ισλαμική κοινότητα, αλλά και άλλοι παράγοντες, όπως η επίδραση των χριστιανών ασκητών από τις κατακτημένες περιοχές, η επαφή με νεοπλατωνικές ιδέες κτλ., οδήγησαν από τον 8ο αι. μ.Χ. στη δημιουργία του ισλαμικού μυστικισμού, που πήρε το όνομα Σουφισμός. Ο μυστικισμός δε βρήκε εύκολα τη θέση του μέσα στην προφητική θρησκεία του Ισλάμ και πάντα η σχέση του μ' αυτή διακρινόταν από κάποια ένταση. Σκοπός του Σουφισμού είναι η ένωση με το Θεό που επιτυγχάνεται μέσω της εκμηδένισης του εγώ. Ο ισλαμικός φόβος και η υπακοή στο Θεό στο Σουφισμό μετατράπηκε σε θείο έρωτα και επιδίωξη της θέας του Θεού. Βαθμιαία οι Σούφι οργανώθηκαν σε διάφορες μοναστικές κοινότητες και τάξεις, όπως οι δερβίσηδες κ.ά. Επίσης ανέπτυξαν τεχνικές, μέσω των οποίων μπορούσε να επιτευχθεί η ένωση με το Θεό, όπως το «ντικρ», που συνίσταται στο διαλογισμό πάνω στο όνομα του Θεού, ή ο στροβιλισμός των δερβίσηδων γύρω από τον εαυτό τους.

Το Ισλάμ σήμερα

Η διαμόρφωση της σημερινής φυσιογνωμίας του Ισλάμ άρχισε από την εποχή της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας. Αυτή έφερε τον θεοκεντρικό πολιτισμό του Ισλάμ σε επαφή με τον ανθρωποκεντρικό δυτικό πολιτισμό. Κάποια από τα επιτεύγματα του δυτικού πολιτισμού, όπως η τεχνολογία, η στρατιωτική οργάνωση, τα οικονομικά και πολιτικά συστήματα, οι νόμοι, η παιδεία κτλ. προσείλκυαν κυρίως τους πολιτικούς αρχηγούς χωρών, όπως π.χ. της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, που θέλησαν να

μεταφέρουν τα επιτεύγματα αυτά στις χώρες τους. Έτσι η δυτική παιδεία άρχισε να αντικαθιστά την ισλαμική. Το ίδιο συνέβη με τα δυτικά νομικά συστήματα, που άρχισαν να αντικαθιστούν τη σαρία κτλ. Αυτό έφερε τους ανανεωτές σε σύγκρουση με εκείνους που έτσι έχαναν τη δύναμή τους, δηλαδή τους ουλεμάδες (νομομαθείς του Ισλάμ), αλλά και με όσους θεωρούσαν το Ισλάμ συστατικό στοιχείο της εθνικής τους ταυτότητας.

Οι δύο αυτές τάσεις, των ανανεωτών και των συντηρητικών στοιχείων, αποτελούν τις δυνάμεις που διαμορφώνουν την εικόνα του σημερινού Ισλάμ. Χρονολογικά η πρώτη από αυτές είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία λιγότερο ή περισσότερο εκσυγχρονισμένων ισλαμικών κρατών, όπως το Πακιστάν, η Τουρκία, η Αίγυπτος κ.ά., όπου το Ισλάμ, παρά την ισχυρή του παρουσία, δεν καθορίζει όλες τις όψεις της ζωής. Η δεύτερη είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κινήματων που επιδιώκουν την ανάκτηση της κυριαρχίας του Ισλάμ. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως εκείνη του Ιράν, τα κινήματα αυτά πέτυχαν το σκοπό τους με την εγκαθίδρυση θεοκρατικών συστημάτων, ενώ σε άλλες, όπως εκείνες διάφορων χωρών της Β. Αφρικής, η σύγκρουση αποτελεί μια συνεχιζόμενη αιματηρή πραγματικότητα. Τα κινήματα αυτά συνήθως τονίζουν την ανωτερότητα του Ισλάμ έναντι όλων των άλλων θρησκειών αλλά και ιδεολογιών, και ιδιαίτερα του δυτικού τρόπου ζωής.

Ένα ακόμη στοιχείο της σημερινής εικόνας του Ισλάμ είναι η νέα εξάπλωσή του σε διάφορες περιοχές, που οφείλεται σε διάφορους λόγους, όπως π.χ. στην παγκόσμια αναβίωση, από τη δεκαετία του '60, του μυστικισμού των διάφορων θρησκειών, συμπεριλαμβανομένου και του ισλαμικού σουφισμού. Μ' αυτήν τη μορφή το Ισλάμ έχει διαδοθεί πλατιά σε μερικές χώρες, όπως π.χ. στη Γαλλία. Άλλος λόγος είναι η επιθυμία από διάφορες εθνικές ή φυλετικές ομάδες, όπως οι μαύροι της Αμερικής και της Αφρικής, να διαφοροποιηθούν από τα πρότυπα των δυτικών κοινωνιών και να αποκτήσουν εθνική ή φυλετική ταυτότητα άλλη από εκείνη των δυτικών.

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σσ. 250-253.

Το νόημα της Αποκάλυψης στο Ισλάμ

Η πίστη στη θεία αποκάλυψη και την προφητεία αποτελεί το θεμέλιο της ισλαμικής θρησκείας. [...] Δεδομένου ότι ο Θεός είναι τελείως απρόσιτος, ομιλεί στην ανθρωπότητα μέσω των προφητών και αποστόλων του. Η αποκάλυψη του Κορανίου περιέχει, κατά τη μουσουλμανική πίστη, το πλήρωμα της ανόθευτης θείας αποκάλυψης και έχει οικουμενικό χαρακτήρα. Προορίζεται για όλους τους λαούς της γης και "κυρώνει" όλες τις προηγούμενες αποκαλύψεις. Η αποκάλυψη αυτή καθορίζει τις σχέσεις του ανθρώπου προς τον Θεό και τους συνανθρώπους του και μπορεί να οδηγήσει όλη την ανθρωπότητα στην αλήθεια του ενός Θεού. Όλες οι ελπίδες των μουσουλμάνων στρέφονται γύρω από την αλήθεια της αποκάλυψής τους. [...] Ο Θεός εκλέγει αϊφνης ένα προφήτη και του δίδει την εντολή να κηρύξει στο λαό του και τη χώρα του την αλήθεια και τον νόμο του. Ο προφήτης είναι ο πρώτος ο οποίος αφυπνίζεται διά της αποκάλυψης από τον ύπνο και τη λήθη και αποστέλλεται στη συνέχεια να αφυπνίσει τον λαό του και να του υπενθυμίσει το αιώνιο συμβόλαιο, το οποίο ο Κύριος συνήψε με τους ανθρώπους και το οποίο τους υποχρεώνει να πιστεύουν απόλυτα στον ένα και μόνο Θεό.

Ζιάκας, Γρ., *Ιστορία των θρησκευμάτων. Β'. Το Ισλάμ*, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 1988, σ. 298 εξ. (απόδοση στη δημοτική).

Το τζιχάντ, ο «ιερός αγώνας»

Σπουδαίο είναι το καθήκον του τζιχάντ (jihâd), «εντατικού αγώνα», γνωστού στον δυτικό κόσμο με τον όρο «ιερός πόλεμος». Το καθήκον αυτό είναι ατομικό και αποσκοπεί στην εξάπλωση και την κυριαρχία των «δικαίων του Θεού» σ' όλη τη γη. Πολλές φορές ερμηνεύεται ως μαρτυρία του μουσουλμάνου στον αγώνα της πίστης, είναι όμως καθήκον κάθε μουσουλμάνου, όταν το Ισλάμ απειλείται. Εν-

διαφέρουσα είναι η ερμηνεία που δίνουν οι μυστικοί του Ισλάμ στον «αγώνα» αυτόν. Σύμφωνα μ' αυτούς το τζιχάντ σημαίνει τον ακατάπαυστο εσωτερικό πνευματικό αγώνα εναντίον των παθών, τα οποία δεσμεύουν την ελευθερία του ανθρώπου. Ωστόσο από τον κόσμο του Ισλάμ το τζιχάντ έχει μια δραστικότερη σημασία. Ο κάθε μουσουλμάνος οφείλει να αγωνίζεται για τα δίκαια της πίστης του. Βέβαια το τζιχάντ δεν σημαίνει ότι πρέπει αναγκαστικά ο μουσουλμάνος να διεξάγει πόλεμο με τους μη μουσουλμάνους, στην πράξη όμως πολλές φορές εφαρμόστηκε έτσι. Γενικώς πάντως το καθήκον αυτό είναι υποχρεωτικό για κάθε μουσουλμάνο μόνο όταν κινδυνεύει το Ισλάμ. «Ιερός πόλεμος» μέσα στην επικράτεια μιας ισλαμικής χώρας είναι αδιανόητος. Ωστόσο τέτοιοι πόλεμοι δεν έλειψαν εξ αρχής, αλλά δεν ονομάζονται jihad. Όπου πάντως παρουσιάζονται τέτοια φαινόμενα, αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά ολιγομελών φανατικών ομάδων.

Ζιάκας, Γρ., *Ισλάμ, Θρησκεία και Πολιτεία*, εκδ. Κορηλία Σφακιανάκη, Θεσσαλονίκη, 2003, σσ. 80-82.

Η κρυφή γοητεία της μισαλλοδοξίας

Η ισλαμοφοβία έχει αναγνωρισθεί ως μια ιδιαίτερη μορφή μισαλλοδοξίας, μαζί με την ξενοφοβία και τον αντισημιτισμό («Διεθνές Φόρουμ της Στοκχόλμης για την Καταπολέμηση της Μισαλλοδοξίας», Ιανουάριος 2001). Τα χαρακτηριστικά αυτού του συμπλεγματος είναι η προκατάληψη, που μπορεί να πάρει ακραίες διαστάσεις έχθρας κατά των Μουσουλμάνων, χωρίς να συντρέχει κάποιος επί πλέον λόγος. [...] Η επίθεση στην καρδιά της Νέας Υόρκης έκανε το φαινόμενο να μεταμορφωθεί σε ωστικό κύμα σε κοινωνίες του Δυτικού κόσμου. Οι αναλυτές της ισλαμοφοβίας τα τελευταία χρόνια αποδίδουν την έξαρση του φαινομένου κυρίως σε δύο λόγους. Από τη μια μεριά το Ισλάμ αντιμετωπίζεται από πολλούς στη Δύση περισσότερο σαν ολοκληρωτική πολιτική ιδεολογία παρά ως θρησκεία, και μάλιστα ιδεολογία ασύμβατη προς τις αρχές που συνθέτουν τον Δυτικό Πολιτισμό. Από την άλλη μεριά, η μαζική και ανεξέλεγκτη μετανάστευση Μουσουλμάνων σε χώρες της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η Ελλάδα, έχει ενισχύσει τις ξενοφοβικές τάσεις που ήδη προϋπήρχαν σε κοινωνίες απροετοίμαστες για μια τέτοιου είδους "εισβολή".

Δούλος Γ., *Ισλαμοφοβία, Η κρυφή γοητεία της μισαλλοδοξίας*.

Σταχυολόγηση των σημαντικότερων στοιχείων του Ισλάμ και της σημασίας του για έναν πιστό

Με βάση τα όσα μάθαμε σχετικά με το Ισλάμ, ας καταγράψουμε μια συνηθισμένη ημέρα ενός πιστού μουσουλμάνου/μιας πιστής μουσουλμάνας. Τι συνήθειες έχει, τι φροντίζει να κάνει, τι αισθάνεται, τι φοβάται ή τι σκέψεις κάνει σχετικά με τη θρησκεία του/της.